

Пейо Яворов

Дървото на турско-
българското единение

Ехото на крупните революционни актове в турския политически живот заглъхва вече. Може би не заслужават особено внимание ядните тръпки, чрез които от време на време стара Турция иска да покаже, че не е мъртво повалена. Младотурската победа ще достигне своята окончателност по един начин, в който ще има много идиличен елемент. Толкова едри въпроси се решават или ще се решат с някаква сантиментална полюбовност, която сякаш не приляга за човешката история. Можем да говорим тъй, щом султана се явява на селямлъка, окичен с младотурска розетка и се прогласява за председател на организацията „Обединение и прогрес“...

Ние поздравяваме младотурците за техния отличен такт, единствено на който се дължат тия успехи – у всички други народи кървави само у тях просто розови. Но почти унищожили азиатския произвол в управлението на държавата, тям предстои за разрешение задача не по-малко сложна и безспорно по-деликатна. Македоно-одринската революционна организация чака окончателен отговор на своите искания – чака го може би не сама, защото и арменци, и араби са при същите условия. Тоя отговор ще ни подсказже доброто или злото, което можем да очакваме от обновена Турция и той ще ни тласне вляво или дясно от кръстопътя, на който стоим, По него света ще съди за политическата зрелост и предвидливост на ония, които днес творят съдбините на Отоманската империя.

Казано това, ние можем да прибавим същевременно, че имаме достатъчно търпение и няма да се отдадем на прибързан песимизъм. Обезпокоителни са изявленията на Енвер бей по въпроса за нашето училищно дело, но в същия момент слушаме и успокоенията на толкова просветения Рефик бей, както и крайно логичните разсъждения на Хилми паша. Енвер бей ни задава обаче и друга грижа. Тоя млад човек – и до шовинизъм горещ патриот – няма ли да увлече своите другари из един много рискован път, като ги изправи против цялото българско население в страната? Защото изглежда, че той строи много нещо върху отявлената преданост на Сандански, като мисли вероятно да разреши или унищожи с него или чрез него делото на македонската българщина.

Младотурците би трябало да се озърнат върху тия печални херои на смутния час – Сандански и компания – и да видят истинската им стойност. Шепа търсители на приключения и тъмна слава, обявени от България заради престъпленията си във от законите... Те са задъхваха в Пирин сред враждебно настроеното население, когато младотурската революция даде насока на техния почти животински изявяван инстинкт за

самосъхранение. И току-речи без изключение тукашни българи, те са днес „отоманци“, младотурци под председателството на султана, по турци от самите турци. Те се обявиха безрезервни служители на турските националистични стремежи, поискаха унищожението на екзархията и закриването на нашите гимназии – кой не би го казал? – за да си осигурят защитата може би на всички режими, които биха настъпили в Турция.

Тям на помощ е и цяла фаланга от декласирани рицари на човеко-ненавистничеството и фанфаронската мания – quasi-социалисти, чийто интернационализъм се изявява чрез българофобия...

Кой народ представляват всички тия хора и какви резултати може да постигне Енвер бей, насърчавайки ги? Сигурно резултатите – които постигнаха гръцката и сръбската пропаганди. Националистичната реакция от страна на раздразненото население няма да се забави. Няма да се забави и силното възмущение на обществото в княжеството. И тогава ние ще се отзовем сред задуха на една атмосфера, гибелна за дървото на турско-българското единение, което искаме да посадим.

София, в. „Илинден“, 5 август 1908 г.

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Христо Ценов

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7230>]